מדסיפא. בשתי כיתות. להכי תלי רישא בסיפא דרישא לא ניחא לן לאוקמה בשתי כיתות אלא בג׳ משום דקתני שהרי הרב אומר כן ואי דלא אתאי כת אחריתי מקמי דידהו ואמרו איפכא לא הוה ניחא ליה בהני דמפקי ליה לעבד לחירות אלא מדסיפא מיתוקמא בשתי כיתות וע״כ במיפך והזמה מוקמית ליה הלכך רישא נמי אוקי במיפך והזמה: **שהרי העבד אומר כן.** דניחא ליה דמפקי ליה לחירות ויהבי ליה דמי עין: **בתראי.** אותן שמזיממין: **אילימא דלא קמודו.** הוך בתראי בחבלא דעבד כלל אלא דקאמרי עמנו הייתם ותו לא מידי: **כוליה עבד.** בעי קמאי לשלומי: **ואפכינהו.** ואהנו ליה לרב לפוטרו מדמי עין שהן מרודין מדמי שן ומיהו עבד נפיק לחירות: **ואומינהו.** והכא ליכא למימר כדאמר רבא בריש דאתאי כת אחריתי מקמי דידהו ואמרי איפכא סימא את עינו והפיל את שינו דאי שינו סימא את עינו והדר אמרי הני הפיל את שינו וסימא את עינו כיון דלא אפומייהו פסקינן דינא אלא בראשונים שמזקיקים את הרב לדמי שן שינו בכלל דמי עין של אחרונים אפילו נמצאו זוממין אלו האחרונים לא הוי מחייבו דאין עדים זוממים מתחייבים עד שיגמר הדין על פיהם הלכך הך סיפא מוכחא לפוס ריהטא בשתי כיתות ומיפך והזמה: **והיכי דמי.** בין רישא ובין סיפא כיון דהשתא מוקמת לה במיפך והזמה ובשתי כיתות עדים היכי דמי: **אי דמאחרי אחורי הני בתראי.** כגון דאמרי קמאי יום ראשון הוה מעשה ואתו בתראי ואמרי ᵒיום שני הוה מעשה ואיפכא הוה: **אלפי כוליה עבד בעי לשלומי לרב.** דכי מחייבי ליה מיום ראשון להוליא עבדו לחירות אכתי לא הוה בר חיובא דהא ביום שני הוה מעשה ואכתי כוליה עבד בעי לשלומי לרב דכי אתו בר חיובא הוא: **דמקדמי אקדומי הני בתראי.** שהם מודים דקודם שבאת כת ראשונה להעיד נעשה מעשה: **ואי דלא.** העמידו העבד לרבו בדין קודם שבאת כת ראשונה להעיד אכתי כולי דמי עבד בעי שלומי דהא כוליה עבד לרב מודו כולהו בחבלא ודקא (ℵ) אפכינן ואזמינהו והיכי דמי אי דקא מאחרי אחורי הני בתראי ᵃאכתי דמי עבד לרב בעי שלומי דכי מחייבי ליה לגברא אכתי גברא לאו בר חיובא הוא אלא דקא מקדמי קדומי הני בתראי ואי דלא עמד בדין אכתי דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי ליה דאכתי גברא לא מיחייב אלא דעמד בדין א״ל רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי דוקיא דרבא מהיכא אילימא מרישא רישא מי קא מתכחשי מציעאי כיון דאי לא מתזמי סהדותא כוותייהו קא קיימא דדינא כוותייהו פסקינן דיש בכלל מאתים מנה הלכך קמאי הוא דקא מתכחשי מציעאי לא מתכחשי מידי אמר ליה רבא סבר מדרישא בשלש כיתות סיפא נמי בשלש ודייק מסיפא כגון דאתו בי תרי ואמרי הפיל את שינו וסימא עינו ופסקיניה לדינא אפומייהו ואתו בי תרי אחריני ואמרי סימא את עינו והפיל את שינו דקא מכחשי להו להני קמאי ונמצאו זוממין קמאי משלמין דמי עין לרב ואי סלקא דעתך הכחשה לאו תחילת הזמה היא אמאי משלמי הא אתכחשו להו מעיקרא אלא שמע מינה הכחשה תחילת הזמה היא ואביי אמר לך בשלמא רישא לא סגי דלא שלש כיתות שהרי קתני הרב אומר כן אלא סיפא למה לי שלש כיתות שהרי העבד אומר כן עבד כל דהו מימר אמר דניחא ליה דניפוק לחירות מתקיף לה ר׳ זירא אימא סימא את עינו ניפוק

מדסיפא במיפך והזמה רישא נמי במיפך והזמה דקתני סיפא מעידנו את איש פלוני שהפיל את שן עבדו וסימא את עינו שהרי העבד אומר כן ונמצאו זוממין משלמין דמי עין לרב היכי דמי אי דלא קא מודו להו בתראי בחבלא כלל דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי ליה אלא פשיטא דקא מודו כולהו בחבלא ודקא (ℵ) אפכינן ואזמינהו והיכי דמי אי דקא מאחרי אחורי הני בתראי ᵃאכתי דמי עבד לרב בעי שלומי דכי מחייבי ליה לגברא אכתי גברא לאו בר חיובא הוא אלא דקא מקדמי קדומי הני בתראי ואי דלא עמד בדין אכתי דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי ליה דאכתי גברא לא מיחייב אלא דעמד בדין א״ל רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי דוקיא דרבא מהיכא אילימא מרישא רישא מי קא מתכחשי מציעאי כיון דאי לא מתזמי סהדותא כוותייהו קא קיימא דדינא כוותייהו פסקינן דיש בכלל מאתים מנה הלכך קמאי הוא דקא מתכחשי מציעאי לא מתכחשי מידי אמר ליה רבא סבר מדרישא בשלש כיתות סיפא נמי בשלש ודייק מסיפא כגון דאתו בי תרי ואמרי הפיל את שינו וסימא עינו ופסקיניה לדינא אפומייהו ואתו בי תרי אחריני ואמרי סימא את עינו והפיל את שינו דקא מכחשי להו להני קמאי ונמצאו זוממין קמאי משלמין דמי עין לרב ואי סלקא דעתך הכחשה לאו תחילת הזמה היא אמאי משלמי הא אתכחשו להו מעיקרא אלא שמע מינה הכחשה תחילת הזמה היא ואביי אמר לך בשלמא רישא לא סגי דלא שלש כיתות שהרי קתני הרב אומר כן אלא סיפא למה לי שלש כיתות שהרי העבד אומר כן עבד כל דהו מימר אמר דניחא ליה דניפוק לחירות מתקיף לה ר׳ זירא אימא סימא את עינו ניפוק

אמר. הרבה יש לתמוה אמאי קאמר כל דהו דלגמרי בתין לסיועיה: הוה **כשעמד בדין.** על החבלות הללו ע״י עדים אחרים בב״ד אחר וחייבוהו להניח העבד וברח דהשתא אי קאתי בעלים קמן הא לא מהניא ליה הודאה וקתבע ליה האי עבד הפלת את שיני וסימת את עיני והעמדתיך בדין ונתחייבת לי דמי עיני והביא עדים אלו על כך ואתו סהדי אחריני ואפכינהו ואמרו לא חייבינהו ב״ד אלא דמי שן ואזמינהו הלכך בין רישא ובין סיפא אדמי עבד לא מחייבי דהא מב״ד קמא נפק עבד לחירות אלא שזה היה מחזיק בו אבל דמי עין משלמי לעבד בגבא דרישא דהא ממונא דעין אית ליה גביה מבית דין קמא וקבעו הני למיפטריה ובסיפא משלמי דמי עין לרב דקא מחייבי ליה אשקרא וע״כ בדאפכינהו מוקמת ליה דאי לאו הכי כיון דליכא סהדי אבי דינא קמא כוליה עבד בעי שלומי: **דוקיא דרבא.** דהכתשה תחילת הזמה היא מהיכא: **אילימא מרישא.** דמוקי לה בשלש כיתות סוף סוף מי קא אתכחשו דתיהוי עדותן בטילה בהכתשה דקמאי הא אי לאו מיתזמי דינא כוותייהו פסקינן ויהיב דמי שן דישנו בכלל עדות הראשונים ומשום הכי מהניא בהן תורת הזמה אבל גבי שניים אומרים הרג ושניים אומרים לא הרג דאיתכחוש קמאי ולא קטלינן ליה ולעולם (ℵ) אימא לך כיון דבטיל סהדותייהו לא מהניא בהו תורת הזמה: **מדרישא.** מוכחא בשלש כיתות דקתני שהרי הרב אומר כן אלמא דאתו כת אחריתי בריש״א דהוה מחייב ליה דמי עין: **סיפא נמי בשלש.** כיתות ונהי דלא אפשר דתהוי כת אחריתי קודמת דא״כ דקמאי אמרי סימא והדר הפיל ואדר סימא לא מיגמר דינא אפומייהו למיתן דמי עינא אלא דמי שן והוי בכללא דתרוייהו וכיון דלא גגמר הדין על פיהם לא מחייבי הני מציעאי בהזמה דכת שלישית מיהו הכי מוקי לה דאתו הני בי תרי בריש״א ואמרי הפיל והדר סימא ופסקינן לדינא אפומייהו כו׳: **דקא מכחשי קמאי.** ובטלה עדותן דלא יהיב דמים היתירים וקתני דכי נמצאו זוממים על ידי כת שלישית משלמין: **אלא סיפא למה לי.** לאוקמה בדוחקא בשלש כיתות הא בתרי סגיא ובדאפכינהו ואזמינהו וריש״א כדמשמע בשלשה ודלא בדאפכינהו ומיהו מינה ליכא למידק מידי: ניפוק

כדפרכינן לעיל בתר דמפקי ליה לחירות דמי עין בעי לשלומי ליה ויכולין לומר לטובתו בתנו כדאמר בפ׳ היו בודקין (סנהדרין מא.) ויכולין לומר לאוסרה על בעלה בתנו וי״ל דלמאי דמוקי לה השתא במיפך והזמה מסקינן דאיירי כשעמד כבר בדין ומסתמא כבר נתפרסם הדבר שיצא העבד לחירות והרב בעצמו מודה כדקתני שהרב אומר כך שעמד בדין וכל עיקר שבאין לדין עכשיו לפי שהעבד תובע דמי עינו ומזמין את הרב לדין ורבו מודה לו דמי שינו לכך כי אתו סהדי לא אתו אלא לגרע כחו של עבד אשם יבאו עדים על דמי עינו לא יהיה ממש בדבריהם ויודעים הם שיבאו עדים אבל מעיקרא לא הוה ידעינן דמיירי כשעמד בדין אפי׳ הרב מודה כמה פעמים צריך העבד לעדים דמודה בקנס פטור משום הכי פריך שפיר בתר דמפקי ליה לחירות כו׳ וא״ת למה דחק אביי לאוקמי לסיפא במיפך והזמה כיון דבעמד בדין מוקמינן לה יאמר שהעבד תובעו דמי עינו והרב מודה לו דמי שינו והביא עבד עדים דהפיל את שינו וסימא את עינו ובאו עדים והזימום וי״ל דודאי ה״ה כך שוה אם מיפך הוה ע״י הודאת הרב כמו על פי עדים אלא אורחא דמילתא נקט שאין רגילות הרב להודות כלל אלא כשיש עדים בדבר:

דאכתי גברא לא מחייב. אין הטעם משום דאי הוה בעי הוה אתי לב״ד ומודה ומיפטר דאפי׳ לשמואל דאמר לקמן (דף עה.) מודה בקנס ואח״כ באו עדים חייב הכא כיון דלא עמד בדין לא חשבינן לגברא בר חיובא לענין קנס כדפרישית בסוף המניח (לעיל לג. וש״נ ד״ה איכא) בשמעתין דהוחלט השור: **ונמצאו** זוממים קמאי. בהך סיפא הוצרך לומר שהעדים שהוזכרו בברייתא שהוזמו הם היו ראשונים משום דצריך לומר דפסקינן לדינא אפומייהו דאין העדים זוממים משלמים עד שיגמר הדין על פיהם ואם לא שבאו תחילה לא ה״מ למפסק דינא אפומייהו אבל בריש״א אע״פ שבאו לסוף פסקינן דינא אפומייהו: **עבד** כל דהו מימר

צה א מיי׳ פי״ט מהל׳ עדות הלכה ב:

רבינו חננאל

מדסיפה במיפך והזמה, רישא נמי במיפך והזמה. דקתאני סיפא במיפך מעידנו באיש פלוני שהפיל שן עבדו ואחרי כן סימא עינו שהרי העבד אומ׳ כן ונמצאו זוממין משלמין דמי עין לרב. ואמ׳, היכי דאמי או לימא דלא מודו המזימין בחבלא כלל, דמי כוליה עבד בעו לשלומי לרב. אלא דמשהדי הכי אותו היום שהעידתם שהפיל שן עבדו עמנו הייתם אתו היום במקום פלוני, אלא מקודם לכן סימא עינו ועמד עמו בדין ויצא לחירות בדמי עינו ואחר כך חבלו והפיל שנו, כי האי גונא ודאי משלמין דמי עין לרב. ומדסיפא לא מיתוקמא אלא במיפך והזמה, רישא נמי במיפך והזמה. והאי דקתאני משלמין דמי עין לרב אחר שפוחתין לו דמי השן. **וחזרנו** לבאר דוקיא דרבה דדייק מהא מתניתא דהכחשה תחילת הזמה היא, מנין. ואמ׳ רב אשי רבה הכי דייק מדרישא בשלוש כיתות סיפא נמי בשלוש כיתות, ואי איפשר להעמיד ההכחשה ברישא דקימא לן האחרונים מכחישין את הראשונים ואם נאמר שהעידו הראשונים כי הפיל ואחר כך סימא ונתחייב הרב לתת דמי עין לעבד, ובאו אחרים והכחישום ואמ׳ סימה ואחר כך הפיל, נמצאו הראשונים מוכחשין. באה כת שלישית והזימו כת הראשונה, חייבין לשלם דמי עין לרב היה לו לומר ולמה אמרה הבריתא דמי עין לעבד אלא ודאי כת האמצעית נמצאו זוממין והם מכחישין ולא מוכחשין ולא שמע׳ מינה ולא מידי כי כך דייק רבה מסיפא. ומוקמה לסיפא כגון דאתו תרי ואשהידו דהפיל שינו ואחר כך סימה עינו דבעי הרב לשלם דמי עין ובאו אחרים והכחישו ואמ׳ סימא ואחר כך הפיל ובאה כת שלישית והזימו את הכת הראשונה המוכחשת וכיון שהוזמו נתחייבו לשלם דמי עין לרב כדקתאני בבריתא. ודייק רבה מדבדיני ממונות הוכחשו ואחר כך הוזמו משלמין הם, הכי נמי בדיני נפשות אם הוזמו אחרי שהוכחשו נהרגין. ובא אביי ודחה לדוקיא דרבה, והתקפה דר׳ זירא פשוטה ודחויה היא,

(ℵ) [לעולם רש״ש],

הגהות הב״ח

(ℵ) גמ׳ ודקא אפכינהו ואזמינהו:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה אי דמאחרי כו׳ יום שני הוה. וקשה לי הא בזה לא בעי שלומי דמי העידו היה בתמת חייב וחכו בכלל מה דמשני אלא דאקדמי אקדומי וכמ״ש רש״י ד״ה דמקדמי דכל שקודם שבאת כת שניה להעיד נעשה מעשה סני. והו״ל לרש״י לפרש דמאחרי שאומרים שאחר שהעידו נעשה המעשה וע״ע: